

Tuberkuloos

Mis haigus on tuberkuloos?

- Tuberkuloos on bakteri *Mycobacterium tuberculosis* põhjustatud nakkushaigus, mis tavaliselt kahjustab kopse.

2 **T**uberkuloos võib esineda ka mujal organismis, nagu näiteks lümfisõlmedes, luustikus, kuse- ja suguelundites, siseelundites, kesknärvisüsteemis, nahal või üldinfektsioonina.

Tuberkuloos on ikka veel maailmas väga levinud. Sellesse haigestub igal aastal kaheksa miljonit ja sureb kaks miljonit inimest. Tuberkuloosi haigestutakse kõige enam vaesemates maades, kus elab palju inimesi ja levinud on ka HIV. Venemaal ja Balti riikides tuberkuloosihaigete arv kahekordistus 1990. aastatel.

Soomes diagnoositakse igal aastal umbes 300 uut tuberkuloosijuhtu. Umbes viiendik neist on sündinud välismaal ja nende osa tuberkuloosi haigestunute hulgas on viimastel aastatel kasvanud. Soomes sündinud elanikkonna osas on suuremateks patsiendigruppideks eakad inimesed, kes on saanud nakkuse lapsepõlves, samuti alkoholi- ja narkoprobleemidega ning asotsiaalsed isikud. Rohkem kui veerand kõigist uutest juhtudest diagnoositakse Helsingi piirkonnas. Seega ei ole tuberkuloos kadunud ja see on endiselt väga tõsiselt võetav haigus.

Röga mikroskopeerimisel on nähtavad kepikesekujulised tuberkuloosibakterid.

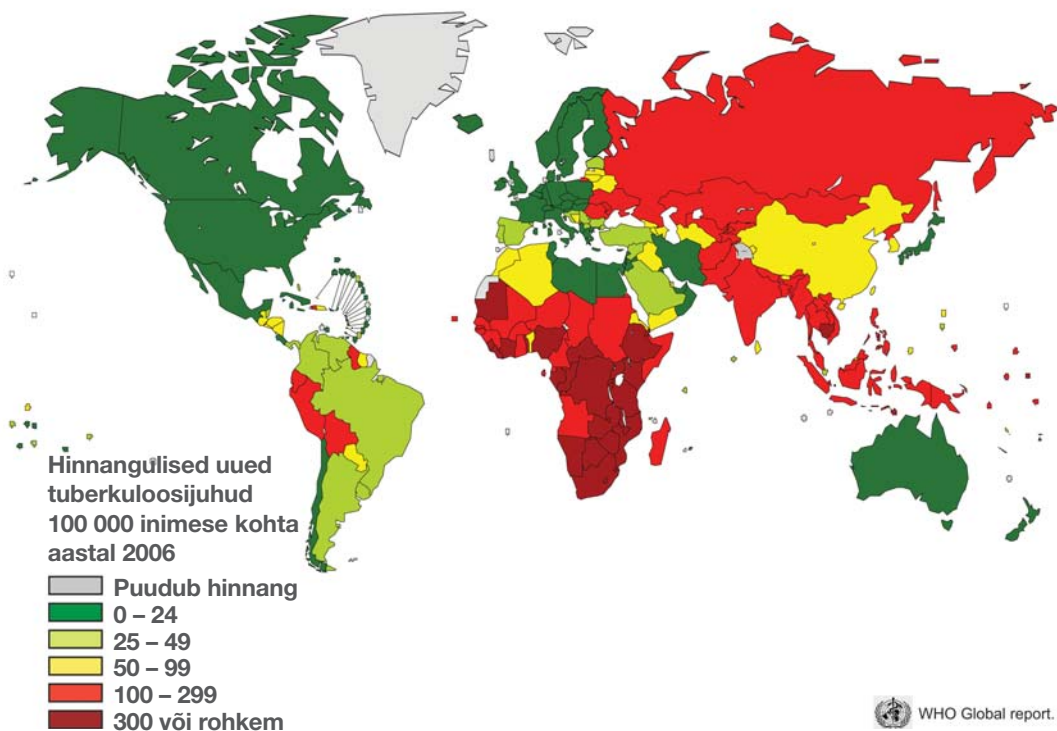
Kuidas võib nakatuda tuberkuloosi?

- Nakkuse saamine eeldab kokkupuute olemist.

Einimene satub tuberkuloosiga kokkupuutesse, kui ta viibib siseruumis koos nakkavat tuberkuloosi põdeva isikuga. Suurim nakkusoht on samas leibkonnas

elavatel ja neil inimestel, kes on muul viisil lähedases ja pikaajalises kontaktis haigega. Juhukontaktide puhul on nakkusoht väga väike.

Hinnangulised tuberkuloosijuhud eri riikides

Tuberkuloos on endiselt maailmas väga levinud. Kõige rohkem esineb seda Aafrikas ja Aasias.

Kuidas tuberkuloos nakkab?

- Tuberkuloos nakkab õhu teel ühelt inimeselt teisele.

4

Laugetki mitte kõik haiged ei levita tuberkuloosi. Haigust levitavad need hingamisteede tuberkuloosi põdevad inimesed, kes köhides, aevastades, rääkides või ka näiteks lauldes eritavad õhku suuri koguseid baktereid. Tuberkuloosi ei ole võimalik nakatuda näiteks esemete vahendusel, tuberkuloos nakkab siis, kui vastu võttev isik hingab oma kopsudesse õhus

hõljuvaid baktereid sisaldavaid mikroosakesi. Tuberkuloos ei nakka väga kergesti, sest bakterite mõju alla sattunutele vaid kolmandik haigestub. Nakkuse oht väheneb, kui tuberkuloosihaige köhib õigesti ega levita baktereid ning pöördub kiiresti uuringutele ja ravile. Regulaarne eluruumide õhutamise vähendab oluliselt sealset bakteriosakeste hulka.

Õige köhimisviis

- Ära köhi teiste inimeste suunas.
- Köhi ja aevasta korralikult taskurätikusse. Kui taskurätikut ei ole, siis köhi jaki varruka ülaosasse.
- Taskurätik viska prügikasti.
- Pese või desinfitseeri käed käte loputusvahendiga.

Kas kõik nakkuse saanud ka haigestuvad?

- Ei, enamik nakkuse saanutel ei teki haigusnähte.**

Nakkuse saanutest hea tervisega inimestest haigestub ainult iga kümnes oma elu jooksul tuberkuloosi. Nakkuse saanutest suuremal osal jäävad bakterid organismi puhkeseisundisse (= latentne tuberkuloosinakkus), ning neil ei kujune välja aktiivset

tuberkuloosi haigust. Haigestumise risk on suurim väikestel lastel, eakatel ja neil, kelle organismi immuunsüsteem on haiguste ja ravimite mõjul nõrgenenud. HIV-nakkus on olulisim tuberkuloosi haigestumise riski suurendav tegur.

5 —

Mis tähtsus on BCG vaktsiinil?

- Vaktsineerimine kaitseb väikeseid lapsi.**

BCG-vaktsiin kaitseb väikeseid lapsi haiguse raskete vormide, nagu näiteks üldtuberkuloosi ja ajukelmepõletiku eest. Soomes on alates 2006. a. sügisest vaktsineeritud ainult riskigruppidesse kuuluvaid lapsi. Vaktsiin antakse vastündinud lastele, kellel on suurem tõenäosus kokku puutuda tuberkuloosi bakteritega. Sellised on lapsed,

kelle leibkonnas elab suure tuberkuloosisagedusega riigist pärit olevaid sugulasi või keegi, kes on põdenud tuberkuloosi. Lisaks vaktsineeritakse neid alla 7-aastaseid lapsi, kes järgneva aasta jooksul reisivad kauemaks kui kuuks ajaks riiki, kus tuberkuloos on laialt levinud nakkushaigus.

Jyrki Luukkonen

Soomes antakse tuberkuloosi- ehk BCG-vaktsiini riskigruppidesse kuuluvatele lastele.

Millised on tuberkuloosi haigusnähud?

- Haigusnähud ei ole alati selged.

Nähud kujunevad tavaliselt aeglaselt ja võivad alguses olla vähesed. Tavalisemateks nähtudeks on pikaleveninud köha ja kaasnev röga eritus. Kopsuvälise tuberkuloosi puhul on nähud seotud selle organiga, mida haigus kahjustab.

Tuberkuloosi nähud

- pikaleveninud köha
- röga või verine röga
- sage palavik
- öine higistamine
- üldise jõudluse vähenemine
- väsimus
- kõhnumine
- kaelal on suurenenud lümfisõlmi

6

Kuidas kopsutuberkuloosi kindlaks tehakse?

- Kopsude röntgenuurinuga ja röga uurinuga.

Kopsude röntgenipilt ja röga mikroskopeerimise ning kultiveerimise uuring on tähtsaimad viisid tuberkuloosi kindlaks tegemisel. Rögaproove võetakse kokku kolm ning mikroskopeerimisega selgitatakse välja, kas haigus on nakkav. Vastus saadakse paari päeva jooksul. Kultiveerimise uuringu vastus saadakse paari nädalaga ja see kinnitab haiguse diagnoosi. Kopsuvälise tuberkuloosi uuritakse haiguskolde asukohast sõltuvalt radioloogiliste meetoditega ja võttes haigest koest proove. Sageli on vajalikud haiglauringud piisavate proovide saamiseks ning tuberkuloosi eristamiseks võimalikest muudest haigustest.

Ritva Järvenpää, AKU kiirgusdiagnostika üksus, TAYS

Tuberkuloosist põhjustatud muutused kopsu röntgenpildil: tüübik ja beledad plekikujulised muutused kopsude ülaosas.

Kuidas tuberkuloosi ravitakse?

- Ravimitega.

Tuberkuloosist parantatakse ravimeid kasutades. Ravi teostatakse mitut ravimit kombineerides ja see kestab tavaliselt 6-12 kuud. Nakkavat tuberkuloosi põdevat isikut ravitakse alguses haiglas eraldi

palatis. Nakkusoht möödub keskmiselt kahe-kolme nädala jooksul. Tuberkuloosi ravi on eriti efektiivne, kui ettekirjutatud ravimeid võetakse regulaarselt kogu ravi-perioodi vältel.

Jyrki Luukkonen

Tuberkuloosi ravitakse 3-5 ravimit kombineerides.

Kas minu lähedastel on oht haigeks jääda?

- Haigestumine on võimalik.

Tuberkuloosi haigestunud inimese lähimbrus (pere, sõbrad, kool, õp-pimine, töö, harrastused) kaardistatakse intervjuu abil, sest lähikonnas võib olla nakatunuid või isik, kellelt patsient on saanud nakkuse. Selle nn. kontaktsete uuringu abil püütakse peatada haiguse levimist ning selles osas juhendatakse nakkushaiguste seadusest. Haige lähimbruses ja -kontaktis olevad inimesed kutsutakse arstlikule läbi-vaatusele tervisekeskuse. Lapsi uuritakse

haiglas. Kui uuringutel leitakse tuberkuloosi haigestunuid, alustatakse nende kohest ravi ravimitega. Lastele ja nõrgenenud immuunsüsteemiga isikutele antakse ennetavat ravi. Teisi haiguse mõjupiirkonnas olnud inimesi jälgitakse kopsupiltide abil iga 6 kuu järel 1-2 aastat jooksul. Juhul kui neil ilmnevad haigusnähud röntgenpiltide tegemise vaheaegadel või hiljem, tuleb neil endal viivitamatult tervisekeskuse uuringutele pöörduda.

Kas tuberkuloosi ravi on tasuta?

- Ravi on patsientidele tasuta.

Tuberkuloosi uuringud, ravimid, haiglaravi ja järelvisiidid on haigetele tasuta.

Sa vastutad ise enda ja oma lähedaste eest. Kui kahtlustad, et põed tuberkuloosi, pöördu uuringuteks ja raviks arsti poole!

8

Lisainfo:
www.filha.fi
www.heli.fi
www.thl.fi
www.stoptb.org
www.who.int/tb/en/

Juhendi koostamisel oli eksperdiks Iris Rajalahti.
Juhend on valminud koostöös siseministeeriumiga.

www.heli.fi

Hengitysliitto Heli
Oltermannintie 8, PL 40, 00621 Helsinki
020 757 5000, faksi 020 757 5100
info@heli.fi